

Lovro Borovec, lovro.borovec1@gmail.com

DŽIHADISTIČKI TERORIZAM U EUROPI U RAZDOBLJU PRIJE I NAKON VELIKOG MIGRANTSKOG VALA 2015. GODINE

Sažetak

Suvremeni svijet suočen je s brojnim sigurnosnim izazovima pa tako i sigurnosnim rizicima. Globalizacijski procesi u kojima danas živimo složeniji su i odvijaju se brže no ikad. Takav brzi rast, pogotovo tehnologije i komunikacija, sve više izlaže opću populaciju raznim sigurnosnim rizicima. Jedan od možda najvećih sigurnosnih rizika jest terorizam, koji nije novi oblik, ali je zbog svojih posljedica jedna od glavnih prijetnji i državama i pojedincima. Izbijanjem velikog imigrantskog vala 2015. godine pojavilo se pitanje kako on utječe na razvoj, prije svega, džihadističkog terorizma. Upravo je cilj ovoga rada istražiti džihadistički terorizam u razdoblju prije i nakon imigrantskog vala, utvrditi *modus operandi*, profil počinitelja, tko ili što su mete napada, te u konačnici – postoje li razlike između ovog i nekog drugog terorizma. Ovaj rad temeljen je na izvještajima EUROPOL-a koji se kao „Terrorism situation and trend report“ objavljuje jednom godišnje od 2007., zaključno sa 2018. godinom. Kada govorimo o terorizmu, nužno je naznačiti proces radikalizacije koja označava pojedinca ili skupinu koja prihvaća nasilan oblik djelovanja izravno povezanog s ekstremističkom ideologijom političkog, društvenog ili religijskog sadržaja. Takav primjer radikalizacije nailazimo u džihadističkom djelovanju u kojem se terorizam rabi radi ostvarivanja vlastitih ideja. Veliki imigrantski val postavlja se kao točka ekspanzije samog broja napada džihadističkih terorista, broja žrtava i nekih drugih pokazatelja. Većina napada povezana s radikalnim islamom slijedi određene obrasce ponašanja koji su karakteristični za ovaj oblik terorizma.

Ključne riječi: sigurnost, terorizam, džihad, radikalizacija, migrantski val.

1. UVOD

Terorizam je pojam koji još uvijek nije jednoznačno definiran jer ne postoji slaganje oko obujma koji on obuhvaća; no postoji veliki broj definicija u raznim društvenim područjima (sociologiji, politologiji, pravu i slično). Harmon (2002:19) je terorizam definirao kao „namjerno i sustavno ubijanje, sakaćenje i ugrožavanje nevinih kako bi se u njih utjerao strah radi neke političke

svrhe“. Cvjetković (2002:35) ga je pak definirao kao „specifičan oblik agresivnog djelovanja protiv naroda, životne sredine i materijalnih dobara neke zemlje u miru i u ratu“. Usprkos problemu definiranja terorizma, istraživanja i analize na temu terorizma izrazito su važne u razumijevanju općeg fenomena, ali i definiranju uzroka te posljedica koje se pojavljuju uza spomenuti fenomen. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda 2004. donosi rezoluciju 1566 koja terorizam definira kao „kriminalnu aktivnost usmjerenu protiv civila, počinjenu s namjerom uzrokovanja smrti ili teške tjelesne ozljede ili uzimanje talaca u svrha izazivanja stanja terora u široj javnosti ili u grupi ljudi ili određenih osoba, zastrašujući stanovništvo ili natjeravajući vladu ili međunarodnu organizaciju da djeluje ili da se suzdrži od bilo kakvih aktivnosti“ (Security Council, 2004). Spomenuta je definicija bila temelj za znanstvene i političke rasprave u smjeru pronalaženja definicije oko koje će se svi slagati. Takva se definicija još nije pojavila. Za potrebe ovoga rada obrađivat će se samo jedan oblik terorizma, islamski odnosno džihadistički terorizam. U EUROPOL-ovom izvješću iz 2007. islamski je terorizam definiran kao „terorizam koji je dijelom ili u cijelosti motiviran ekstremnom interpretacijom islama, a upotrebu nasilja njegovi praktičari smatraju božanskom dužnošću ili sakramentalnim činom (EU Terrorism Situation and Trend Report, 2007:10).

Da bi se u potpunosti razumio ovaj oblik terorizma, potrebno je ući u srž definicije i objasniti taj ekstrem s pomoću pojma radikalizacije. Radikalizacija se vrlo često gleda isključivo iz sigurnosne perspektive, a ona uključuje ekonomsku, političku te socioantropološku perspektivu. Radikalizacija naglašava prijelaz pojedinca na nasilje, polazeći od ideološke zaslijepjenosti i odluke koje mogu uključivati nesigurnosti ili pak odlučnu volju da se suprotstavi društvu (Khosrokhavar, 2017). Proces radikalizacije dugotrajan je i uključuje period sazrijevanja prema sve ozbiljnijim aktivnostima.

U ovom je radu uveden događaj velikog migrantskog vala koji je započeo 2015. godine, kako bi se fenomen džihadističkog terorizma usporedio u razdoblju prije i nakon velikog migrantskog vala. Muslimansko stanovništvo migrira na područje zapadne Europe u potrazi za boljim životom, a upravo je takva situacija potakla islamske teroriste da svoja uvjerenja presele u Europu kako bi radikalnim aktivnostima postigli ciljeve džihada.

2. TEORIJSKI PRISTUP TERORIZMU

Radi razumijevanja fenomena terorizma važno je dati teorijski okvir kroz paradigmu moći i sukoba (Bilandžić, 2011). Teorije koje će biti prikazane u nastavku nisu ni najbolje ni jedine, ali su usmjerene na problematiku kojom se bavi ovaj rad.

Moć je sastavni element odnosa u društvu koju pojedinci koriste da bi vlastitu volju nametnuli ostalima. U tu se perspektivu uklapaju i teroristi koji koriste moć, odnosno nasilje kako bi drugima nametnuli svoja uvjerenja. Različite su grupacije pokušavale nametnuti svoja razmišljanja. Neke od njih naspram određene države, poput IRA-e (*Irish Republican Army*) prema Ujedinjenom Kraljevstvu ili ETA-e (*Basque Fatherland and Freedom*) prema španjolskoj vlasti. Druge su pak orijentirane na način života, prije svega na suprotstavljanje zapadnom načinu života. Posljednja je od njih Islamska država.

John Kenneth Galbraith (1983, prema Bilandžić, 2011) razlikuje tri vrste moći: kondigna, kompenzacijska i kondicionirana. Kondigna moć povezana je s kažnjavanjem. Kompenzacijska moć onima koji se žele podčiniti nudi pozitivnu nagradu. Kod kondicionirane moći postupno se mijenjaju vjerovanja onih koje se želi podčiniti. Kondigna moć u terorističkim organizacijama odražava se u ciljevima koje teroristička organizacija ima, a druge države to ne prihvaćaju. Stoga, terorističke organizacije koriste teror kako bi kaznile države. S druge pak strane države koriste kondignu moć kako bi uporabom represije uništile te iste terorističke organizacije. Kompenzacijska moć daje priliku terorističkim organizacijama da u zamjenu za odustajanje od terora države omoguće terorističkim organizacijama ulazak u svoju legalnu i legitimnu politiku. Kondicionirana moć nema poseban značaj u odnosu država i terorističkih organizacija, no vrlo je važna u analiziranju terorističke organizacije. Takva moć znači da organizacija proizvodi ono uvjerenje u kojem je nužno podčinjavanje njezinim ciljevima. Meke moć je vrsta moći koja ne uključuje nikakve nasilne metode, već sposobnost terorističkih organizacija da dobiju ono što žele privlačenjem pozornosti, da postanu atraktivni određenoj skupini ljudi. Pojam meke moći postavio je Joseph Nyea (Bilandžić, 2011). Posredstvom meke moći terorističke organizacije pridobivaju podršku širih masa iz kojih novače nove članove.

Terorizam je izraz društveno suprotstavljenih interesa dviju strana te se može promatrati kroz prizmu sukoba. Sukob pritom podrazumijeva međusobno djelovanje suprotstavljenih strana za postizanje vlastitih interesa (Bilandžić, 2010). Jedni tvrde da sukob gradi funkcionalnije društvo, drugi tvrde da je sukob patološka pojava. Takva je polazišna točka iznjedrila nekoliko različitih teorija sukoba.

Lewis A. Coser (1969, prema Bilandžić, 2011) sukobe dijeli na realistične i nerealistične. U realističnim sukobima sukob je sredstvo za ostvarenje cilja. Nerealistični sukobi jesu pak oni u kojima dolazi do oslobađanja tenzija strana u sukobu i nisu usmjereni na ostvarenje konkretnog krajnjeg cilja.

Teorija rješenja sukoba veže se uz ime profesora Johna Burtona (2001, prema Bilandžić, 2011). Riječ je o duboko ukorijenjenim sukobima i pokušaju njihova trajnog rješenja, koji zadovoljava obje strane u sukobu, a koji uključuje multidisciplinarna područja djelovanja.

Teorijski pristup sukobu poznat kao "model triju stupova" jest model Dennisa Sandole (Bilandžić, 2011) i on je model koji predstavlja teorijski okvir za analizu i rješenje bilo kojeg sukoba u bilo kojoj dinamičkoj fazi. "Model/okvir triju stupova" jest teorijski pristup koji smatra da je sukob na bilo kojoj razini (stup 1) kompleksan prema svojoj etiologiji (stup 2), zbog čega se za njegovo rješavanje također zahtijeva sveobuhvatan i kompleksan pristup (stup 3).

Suvremeni svijet još nije našao odgovarajući odgovor na terorizam. Riječ je o jednom od najvećih sigurnosnih izazova današnjice. Stoga istraživanja trebaju ponuditi odgovor na ovaj sigurnosni problem i povećati mogućnost njegova rješavanja.

3. RADIKALNI ISLAM

Radikalizacija u muslimanskom svijetu nastala je kao posljedica gomilanja arapskog i muslimanskog poniženja, bilo od autoritativnih arapskih vlada ili neprijateljskog odnosa zapadnog svijeta (Khosrokhavar, 2017). Radikalni islam početak je novog doba radikalizacije. Fenomen je intenzivniji, rašireniji, brojčano najveći i dugotrajniji od svih radikalizacija prije.

Islam nije više samo religija, on postaje politički pokret (Matić, Bilandžić, 2010). Umnažanjem islamističkih organizacija i stranaka koje se otvoreno zalažu za reorganizaciju društva u skladu s tradicionalnim vrijednostima i načelima islama, povećava se važnost islama. Masovno okretanje islamu kao temelju identiteta i izvoru ideja, vrijednosti i društvenih normi svjedoči o vitalnosti islama kao religije, ali i o sposobnosti islamista da djeluju politički u skladu sa svojim islamističkim uvjerenjima. Rast „tjhe revolucije“ islama poput nezaustavljivog vala širio se diljem Bliskog istoka te je upozorio da islamski preporod predstavlja fenomen s kojim treba dugoročno računati. Zadnja tri desetljeća islam se uspio nametnuti kao prevladavajući idiom političkog govora kojim različite društvene grupe izražavaju svoj identitet, očekivanja i frustracije i koriste ga u cilju kritike ili legitimacije postojećeg društvenog poretka. Suvremene islamističke organizacije i stranke predstavljaju najvažniju formu političke artikulacije islama. On ima jasno postavljen politički cilj, a to je osvajanje vlasti u cilju uspostave poretka koji će se temeljiti na islamskom pravu i principima socijalne pravde. Sve takve organizacije i stranke povezuje uvjerenje da islam nije tek jedan od mogućih društvenih poredaka, već jedini pravi put koji treba slijediti da bi se ostvarilo blagostanje i društveni razvoj te povratila moć i dostojanstvo muslimanskog svijeta. Islamistički pokret djeluje u specifičnom socijalnom kontekstu, koristi različite organizacijske resurse mobilizacije i transformacije individualnog nezadovoljstva u kolektivni protest, taktički se i strateški prilagođava specifičnim konfiguracijama političkog prostora te aktivno sudjeluje u procesu konstrukcije značenja (Matić, Bilandžić, 2010). U tom smislu on nije skup nepovezanih manifestacija tradicionalne islamske religioznosti, već smisleni i organizirani protest protiv prevladavajućih obrazaca društvenog i političkog života u regiji.

Od raznih vrsta političko-vjerskog terorizma, džihadistički terorizam izaziva najveću prijetnju zapadnim vrijednostima, interesima i društvu općenito. Ovaj oblik terorizma rezultat je kombinacije islamističkih ideologija i ideja džihada te se može prevesti kao borba ili traganje (Bakker, 2006). Pojam džihada može se protumačiti u prenesenom smislu borbe u očuvanju vlastitih ideala i vjerovanja. No, velika većina radikalnih islamista džihad shvaća u doslovnom prijevodu i koristi se nasiljem kako bi ostvarili političke ciljeve. Radikalni islamski terorizam u rastućem je trendu kojeg je zapadni svijet ponajviše spoznao nakon 11. rujna 2001. Iako je većina meta povezana s arapskim svijetom, sve veći broj terorističkih napada bilježi se izvan te regije, što dovodi do nastajanja globalnog fenomena odnosno globalne prijetnje. U Europi su prvi napadi zabilježeni u Francuskoj i Španjolskoj, a džihadistički terorizam predstavlja sigurnosni problem i u Italiji, Njemačkoj, Belgiji, Nizozemskoj, ali i sve više u čitavoj Europi.

Politički islam (islamizam) politička je orijentacija nastala unutar slojevitog, složenog i unutar sebe razjedinjenoga muslimanskog svijeta. Unutar muslimanskog svijeta postoje različite političke orijentacije, države s različitim uređenjima, različitim stupnjem razvoja i drugo (Bilandžić, 2008). Unutar islamskog svijeta, ali i unutar islamističkog pokreta kao njegova sastavnog dijela, postoje različite, bitno dijametralno suprotne struje. Unutar islama postoje dvije osnovne skupine vjernika: suniti i šijiti. Dokaz bitnih različitosti unutar islamskog svijeta jesu i ratovi između islamskih država. Postupna politička instrumentalizacija islama kao svjetske religije i njegovo pretvaranje u borbenu ideologiju, uz istodobni početak financiranja islamističkih organizacija, imali su bitne učinke u brojnim državama. Iranska revolucija 1979. Amerikancima je bila povod da se sintagma „politički islam“ lansira na svjetsku političku pozornicu otkad na njoj definitivno i zauzima značajno mjesto. Islamisti se zauzimaju za povratak društva islamskim vrijednostima i uvođenju šerijatskog prava. Nastanak islamizma jest posljedica raskola i rascjepa na relaciji između dijela muslimanskog svijeta i Zapada predvođenog SAD-om, ali i duboke političke, društvene i gospodarske krize zemalja Bliskog i Srednjeg istoka. Primjena terora u osnovi je djelovanja islamskih oružanih organizacija. Strah i publicitet važni su elementi koje koriste islamske oružane organizacije. Imaju vojno i političko krilo te su strogo hijerarhijski ustrojene. Sve dok postoje uzroci terorizma, odnosno političke, ekonomske i socijalne nejednakosti i nepravde, i dok postoje pojedinci i skupine koji u reakciji na takvo stanje, a s ciljem njegova otklanjanja i ostvarenja vlastitih ciljeva, tendiraju uporabi nasilja, postojat će i terorizam.

Terorizam ne čini pojedinačni akt terora već je to kampanja koja se odvija u seriji terorističkih akata (Schmid, 2011), tako da se definitivno može govoriti o džihadističkom terorizmu zbog velike pojavnosti pojedinih akata koje imaju istu pozadinu.

4. VELIKI MIGRANTSKI VAL

Masovne i nekontrolirane migracije, gledajući s pozicije tranzitnih i zemalja odredišta, predstavljaju veliki, često i izuzetno teško svladiv izazov (Mikac, Dragović, 2017). Njih danas uzrokuju mješoviti *push* i *pull* faktori. Pojedinačne i migracije manjih skupina povijesna su konstanta i ljudska potreba, a zaslužne su za brojna postignuća, ali i negativne pojave koje su se događale tijekom povijesti. Tijekom povijesti događale su se i masovne migracije, ali ne tako učestalo. Uzrokovali su ih posebni razlozi te su se događale u drugačijim društveno-ekonomskim kontekstima. Kriza uslijed masovnih migracija s kojima su se Europska unija odnosno njezine članice, države na tranzitnoj ruti i svi ostali akteri, suočili tijekom 2015. i početkom 2016. godine, posljedica je desetljeća politika koje su uzrokovale situaciju zbog koje ljudi s jednog područja bježe, a drugo ih područje privlači sigurnim životom i radnim mjestom. Unija u pravilu nije uzrokovala sukobe na prostoru Bliskog istoka, otkuda dolazi najveći broj migranata. Ti sukobi uglavnom su izazvani unutarnjom nestabilnošću ili intervencijom velikih sila u tamošnjim zemljama. Kroz politiku nečinjenja Unija se može smatrati sukrivcem za sigurnosno stanje i izazove na spomenutim područjima. Europske unija nije adekvatno

odgovorila na izazove koje sa sobom nosi veliki migrantski val zbog činjenice da nema jedinstvenu politiku. Neke države članice potpuno su otvorene i u interesu im je da što veći broj migranata prihvate, dok neke države članice ne žele primiti nikoga (Vurnek, Bengesz, Perkov, 2018).

Današnje su migracije u stalnom porastu zbog kombinacije tzv. *push* i *pull* faktora, podražaja šireg konteksta društvenih promjena koji utječu na migracije te izravnih poticaja njihova nastanka (Mikac, Dragović, 2017). *Push* i *pull* faktori djeluju kao nužni motivacijski čimbenik zbog kojih se osobe odlučuju na migracije. *Push* faktori utjelovljuju razloge zbog kojih se osobe odlučuju na napuštanje određenog područja, dok *pull* faktori privlače migrante prema određenim zemljama ili područjima. Najveći događaji koji su uzrokovali masovne migracije prema Europi bila su ratna razaranja na području Sirije i Iraka unazad nekoliko godina.

Migrantsko pitanje od sredine prošlog stoljeća postaje sigurnosni problem. Sve je više osoba koje svoj azil traže u nekoj državi Europske unije (Mesić, 2002, prema Šelo Šabić, 2017). Velika migrantska kriza započela je u rujnu 2015. godine migrantskim valom koji je u velikom opsegu krenuo prema zapadnoj Europi. Toj se krizi još ne nazire kraj. Bez zajedničkih reformi migrantskog sustava, sigurnosni rizik koji migrantska kriza sa sobom nosi nastavlja će predstavljati prijetnju Europskoj uniji kao cjelini, ali i svakoj članici zasebno (Baričević, 2015).

Broj migranata teško je točno odrediti zbog raznih ilegalnih ruta kojima oni prolaze granice. Može se okvirno govoriti o broju od milijun migranata koji su u prvoj godini migrantskog vala prošli Balkanskom rutom (Šelo Šabić, 2017). Balkanska ruta označava put kroz Makedoniju, Srbiju, Hrvatsku i Sloveniju. Prema podacima Eurostata (Eurostat, 2020) od početka migrantske krize 2015. godine do kraja 2018. u Europu je uniju imigriralo oko 4.400.000 ljudi. Na migrantski se val u početku gledalo pozitivno, sažaljevajući sudbinu izbjeglica koji su nesretnom sudbinom prisiljeni na bijeg iz svoje domovine. Nakon terorističkih napada u Parizu i nekim drugim mjestima, za koje se tvrdi da su ih počinile osobe koje su se kretale zajedno s migrantima, ta je migrantska kriza sve više poprimala negativan kontekst. Migranti su označeni kao potencijalna prijetnja sigurnosti države, ali i njezinim državljanima (Šelo Šabić, Borić, 2016).

Migrantska kriza samo je povećala opus problema s kojima se Europska unija nosi (Brexit, grčki dugovi, sukobi u Ukrajini...). Sigurnosna zabrinutost raste sa svakim novim izvještajem o terorističkom incidentu, ali i sa svim nagađanjima da bi se oni mogli u budućnosti dogoditi (Šelo Šabić, 2017). Iako broj bivših ISIL-ovih vojnika koji se vraćaju u svoje matične države u Europi nije velik, on predstavlja dodatnu zabrinutost građana za vlastitu sigurnost, jer smatraju da raste mogućnost da se dogodi novi teroristički napad. Shvatljiva je povezanost sigurnosti i migracija. Prije svega zato što su u nekim terorističkim aktivnostima sudjelovale osobe s migracijskom pozadinom (Beutin, Canoy, Horvath, Hubert, Lerais, Smith, Sochacki, 2006).

5. ANALIZA TRENDA TERORISTIČKIH NAPADA U EUROPI U RAZDOBLJU PRIJE I NAKON VELIKOG MIGRANTSKOG VALA

Kao izvor podataka rabljena su EUROPOL-ova godišnja izvješća „EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)”¹. To se izvješće podnosi Vijeću Europe. Prvo izvješće, u ovome obliku objavljeno je 2007. godine s podacima za prethodnu godinu, a posljednje je objavljeno 2019. s podacima za 2018. godinu. Iz svakog je izvješća izvučeno nekoliko podataka za ukupni terorizam te nekoliko podataka s opisima konkretnih napada džihadističkog terorizma. Osim ukupne analize trenda kretanja broja terorističkih, a posebno džihadističkih napada, napravljena je i odvojena analiza prije i nakon 2015. godine. Ova je godina uzeta jer označava početak migrantskog vala koji je izazvao veliku krizu te će se uzeti u analizu zajedno s godinama nakon, jer su napadi počinjeni te godine mogli biti pod utjecajem tog velikog migrantskog kretanja.

Tablica 1. Ukupni terorizam na prostoru Europske unije

Kategorija/ godina	Napadi	Države u kojima su se napadi dogodili	Žrtve (poginuli/ ozlijeđeni)	Uhićenja	Broj država s uhićenjima	Suđeno osobama	Postotak osuđenih	Prosječna kazna u godinama
2018.	129	9	13/53	1 056	18	653	88%	7
2017.	205	9	68/844	1 219	18	565	89%	5
2016.	142	8	142/379	1 002	17	580	89%	5
2015.	211	6	151/360	1 077	11	513	79%	7
2014.	201	7	4/6	774	16	444	76%	6
2013.	152	5	7/N	535	15	313	77%	10
2012.	219	7	17/N	537	13	400	70%	8
2011.	174	7	N	484	18	316	69%	8
2010.	249	9	7/N	611	15	307	73%	6
2009.	294	6	N	587	13	391	83%	5
2008.	515	7	N	1 009	13	359	77%	9
2007.	583	9	N	1 044	16	418	74%	11
2006.	498	11	N	706	15	303	85%	8
Prosjek	275	8	N	819	15	428	79%	7
Minimum	129	5	N	535	11	303	69%	5
Maksimum	583	11	N	1219	18	653	89%	11

*N – broj nije poznat iz izvješća

(Izvor: European Union Terrorism Situation and Trend Report 2007. – 2019.)

¹ European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2007*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2008*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2009*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2010*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2011*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2012*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2013*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2014*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2015*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2016*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2017*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2018*, European Union *Terrorism Situation and Trend Report 2019*.

Gledajući ukupan broj terorističkih napada od 2006. do 2018., on se iz godine u godinu smanjivao te možemo govoriti o kontinuiranom i stabilnom trendu smanjenja, bez ikakvih oscilacija. Najznačajniji pad zabilježen je 2009. godine kada je zabilježen 221 teroristički napad manje nego godinu dana prije, a 2018. zabilježen je najmanji broj napada u promatranom razdoblju (129). Najveći broj napada dogodio se 2007. godine kada ih je bilo 583. Ako uzmemo u obzir prosječni broj napada (275) možemo zaključiti da su sve godine nakon 2010. imale manji broj napada od ukupnog prosjeka. Prosječan broj država u kojima se dogodio teroristički napad jest 8 i u svim je godinama taj broj bio približno jednak. Dakle, može se zaključiti kako terorističkim napadima nisu pogođene sve države Europe, već su se takvi napadi gotovo uvijek događali u Francuskoj, Grčkoj, Italiji, Španjolskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu; nešto rjeđe u Austriji, Belgiji, Danskoj i Njemačkoj, a svega u jednoj ili dvije godine u Irskoj, Poljskoj, Portugalu, Mađarskoj, Češkoj, Švedskoj, Bugarskoj, Nizozemskoj i Finskoj. Zanimljivo je istaknuti da su se napadi u Austriji događali od 2006. pa do 2010. otkad se više nisu događali. Napadi u Belgiji do 2012. godine dogodili su se samo jednom, a nakon 2012. godine ti napadi bili su gotovo svake godine. Godina 2013. ističe se kao godina kada su se teroristički napadi dogodili u svega 5 država, a 2006. kada su se napadi dogodili u 11 država. Kada se govori o uhićenjima vezano za osobe osumnjičene za pripremanje ili počinjenje terorističkih napada, podatke možemo podijeliti u 3 razdoblja. Prve 3 godine od kada se rade izvješća, broj uhićenja nešto je veći, zatim do 2013. broj uhićenja je manji, da bi nakon tog razdoblja broj uhićenja bio sve veći te svoj vrhunac dostigao 2017. godine s 1219 uhićenja. Broj država u kojima su se uhićenja dogodila prati sam broj uhićenja pa je tako najviše država, točnije njih 18, sudjelovalo u uhićenjima. Zadnje 4 godine bilo je najviše osoba kojima je suđeno za terorizam, a najviše 2017. godine (njih 1219). Najveći postotak onih kojima je izrečena osuđujuća presuda iznosi 89 %, što je bilo 2016. i 2017. godine. Najmanji postotak izrečenih osuđujućih presuda, točnije 69 % bilo je 2011. godine. Prosječna zatvorska kazna izrečena za terorizam u svim godinama zajedno jest 7 godina. Važno je napomenuti da su neke zatvorske kazne izricane u stotinama godina, ali radi ukupne analize u EUROPOL-ovom izvješću takve su kazne računane kao 40 godina zatvora. Razlika između minimalnog i maksimalnog prosječnog broja godina zatvorskih kazni iznosi 6 godina. Minimalna je bila 2009., a maksimalna 2007. godine.

Tablica 2. Prosjek, minimum i maksimum broja terorističkih napada s obzirom na razdoblje prije i razdoblje nakon 2015. godine

		Prosjek	Minimum	Maksimum
Napadi	do 2015.	321	152	583
	nakon 2015.	172	129	211
Broj država u kojima su se napadi dogodili	do 2015.	8	5	11
	nakon 2015.	8	6	9
Žrtve (poginuli/ozlijeđeni)	do 2015.	N	N	N
	nakon 2015.	94/409	13/53	151/360
Uhićenja	do 2015.	699	484	1 044
	nakon 2015.	1 089	1 002	1 219
Broj država u kojima su se dogodila uhićenja	do 2015.	15	13	18
	nakon 2015.	16	11	18
Suđeno osobama	do 2015.	361	303	444
	nakon 2015.	578	513	653
Postotak osuđenih	do 2015.	76 %	69 %	58 %
	nakon 2015.	86 %	79 %	89 %
Prosječna kazna u godinama	do 2015.	8	5	11
	nakon 2015.	6	5	7

*N – broj nije poznat iz izvješća

(Izvor: European Union Terrorism Situation and Trend Report 2007. – 2019.)

Teroristički napadi nakon 2015. godine, gledajući općenito, u godišnjem su se prosjeku smanjili sa 321 na 172 napada. Broj država u kojima se ti napadi odvijaju u prosjeku je jednak (8 država). Žrtve se ne može usporediti jer nisu poznati podaci o žrtvama prije 2015. godine. Za 2015. godinu i godine nakon nje, taj je broj poznat i možemo vidjeti da iznosi na godišnjoj razini prosječno 94 poginulih i 409 ozlijeđenih u terorističkim napadima. Neki dostupni podaci za godine prije 2015. pokazuju nam da broj poginulih ili ozlijeđenih ne prelazi 20, što podrazumijeva znatno manje posljedice terorističkih napada, negoli u razdoblju nakon 2015. godine. Može se zaključiti da su nakon velikog migrantskog vala napadi rjeđi, ali posljedice koje nanose puno su veće, prije svega u ljudskim žrtvama. Kada se govori o uhićenjima prije i nakon migrantskog vala, vidljivo je kako je razlika značajna te da je broj uhićenja za gotovo trećinu (za 390) veći nego prije migrantskog vala. Broj država u kojima su se ta uhićenja dogodila približno je jednak u oba razdoblja. Prosječno je prije 2015. godine suđena 361 osoba, a nakon 2015. taj broj raste na 578. Prosječno je postotak osuđenih osoba prije migrantskog vala (76 %) za 10 % manji nego što je to nakon migrantskog vala (86 %). Važno je istaknuti da je prosječna zatvorska kazna u prosjeku manja u razdoblju nakon 2015. godine negoli u prethodnom razdoblju. To je naravno u izravnoj vezi s kaznenim djelima za koja se sudilo osobama povezanim s terorizmom i

njihovim svojstvom u počinjenju djela (počinitelji, pomagači i dr.), kao i s činjenicom jesu li počinitelji preživjeli počinjenje terorističkog napada ili su u njemu i sami poginuli. Također, veliku ulogu na zatvorsku kaznu ima činjenica jesu li počinitelji uhvaćeni prije i spriječeni u pokušaju počinjenja terorističkog akta, ili su uhićeni nakon što su počinili napad.

Ukupni pokazatelji o terorizmu na prostoru Europe ne otkrivaju puno toga o rastu terorizma, osim njegovih sve većih posljedica, jednako i tako i džihadističkog terorizma nakon migrantskog vala 2015. To je prije svega pod utjecajem promjena u drugim oblicima terorizma (separatistički, lijevi i desni terorizam, pojedinačni i etnički terorizam) koji su također prezentirani u EUROPOL-ovim izvješćima i koji su doživjeli značajne promjene. Stoga će sada biti predstavljeni podaci za džihadistički terorizam na prostoru Europske unije.

Tablica 3. Džihadistički terorizam na prostoru Europske unije

Kategorija/ godina	Napadi	Države u kojima su se napadi dogodili	Žrtve (poginuli/ ozlijeđeni)	Uhićenja	Broj država s uhićenjima	Suđeno osobama	Postotak osuđenih	Prosječna kazna u godinama
2018.	24	8	13/46	511	13	N	89%	5
2017.	33	8	62/819	705	18	N	89%	N
2016.	13	3	135/N	718	16	N	N	N
2015.	17	2	150/250	687	15	N	94%	N
2014.	2	2	4/N	395	12	N	N	4
2013.	0	0	0/0	216	10	N	N	4
2012.	6	2	8/N	159	13	N	N	6
2011.	0	0	0/0	122	13	N	N	7
2010.	3	2	0/0	179	12	N	N	7
2009.	1	1	0/1	110	8	N	N	N
2008.	0	0	0/0	187	10	N	N	N
2007.	4	3	0/N	201	14	N	N	N
2006.	1	1	0/N	257	9	N	N	N
Prosjek	8	2	29/N	342	13	N	N	N
Minimum	0	0	0/0	110	8	N	N	N
Maksimum	33	8	150/250	718	18	N	N	N

*N – broj nije poznat iz izvješća

(Izvor: European Union Terrorism Situation and Trend Report 2007. – 2019.)

Podaci iz tablice 4 pokazuju kontinuirani rast dijela džihadističkog terorizma sa značajnim porastom nakon 2015. godine. Prvih godina otkako se izdaju EUROPOL-ova izvješća bilo je svega nekoliko džihadističkih napada pa tako nije zabilježen ni jedan takav napad 2008., 2011. i 2013. godine. Maksimalan broj napada, njih čak 33, dogodio se 2017. godine. Prosječan broj napada u promatranom razdoblju iznosi 8, što je pod utjecajem zadnje 4 godine kada je broj napada bio vrlo visok. Broj država u kojima su se napadi dogodili prate broj napada pa je tako u nekoliko godina zabilježeno da su se napadi dogodili u jednoj državi, dok je 2017. i 2018. osam država doživjelo džihadistički napad. Radi se o Belgiji, Francuskoj, Njemačkoj, Italiji, Španjolskoj, Švedskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu za obje godine, te Finskoj za 2017. i Nizozemskoj za 2018. godinu. Ovakva vrsta terorizma najviše pogađa Belgiju (5 godina), Njemačku (5 godina) i Francusku (6 godina). Broj žrtava bio je najveći 2015. godine kada je kao posljedicu džihadističkog napada život izgubilo 150 ljudi, a njih još 250 bilo je ozlijeđeno.

„Napad s najviše prolivene krvi dogodio se 13. studenoga 2015. u Parizu. Teroristička skupina, podijeljena u 3 tima izvela je sinkronizirani napad na nogometni stadion, kazalište i 4 restorana. Napad je bio organiziran kao odgovor Islamske države na francuski zračni napad na njihov teritorij. Najviše je poginulih u Le Bataclan Theatreu, gdje su trojica napadača automatskom puškom otvorila vatru na publiku te kasnije aktivirala samoubilačke prsluke (European Union Terrorism Situation and Trend Report, 2016)“.

Manje smrtno stradali žrtava (62) bilo je 2017. godine, no broj ozlijeđenih bio je vrlo visok (819). Nakon 2015. godine glavninu najtežih posljedica terorističkih napada na tlu Europske unije uzrokuje džihadistički terorizam. Iz tog je razloga, iako ne brojčano najveći, džihadistički terorizam u zadnjim godinama u najvećem fokusu javnosti i sigurnosnih politika diljem Europske unije. Kada se govori o broju uhićenih osoba, također možemo potvrditi veliku oscilaciju između zadnjih 5 godina i razdoblja prije toga. Prosječan broj uhićenih osoba godišnje iznosi 342. Najmanje uhićenih bilo je 2009. godine kada se i dogodio samo jedan napad s jednom ozlijeđenom osobom. Najveći broj uhićenih osoba (718) zabilježen je 2016. godine. Iz prvih nekoliko stupaca vidljiva je razlika između 2015. i 2017. godine. Iako je 2015. godine bilo upola manje džihadističkih napada s obzirom na 2017. godinu, broj smrtno stradalih 2015. godine dva i pol puta je veći, što nam pokazuje veću pogubnost za ljudske živote svakim napadom. Veliki broj napada 2017. godine rezultirao je velikim brojem ozlijeđenih osoba. Broj država u kojima su se dogodila uhićenja povezana s džihadističkim terorizmom kreće se približno oko prosjeka, odnosno oko 13 država. Države u kojima se događa najveći broj napada, bilježe i najveći broj uhićenja (Belgija, Francuska, Italija, Španjolska, Ujedinjeno Kraljevstvo). Države u kojima se nisu događali džihadistički napadi a bilježe određeni broj uhićenja jesu Rumunjska, Bugarska, Grčka, Mađarska. Taj podatak govori da je određeni broj potencijalnih terorista uhvaćen na Balkanskoj ruti migrantskog vala. Podaci o osobama kojima je suđeno za džihadistički terorizam, podaci o postotku osuđenih i prosječnoj zatvorskoj kazni iz EUROPOL-ovih izvješća nisu dostupni za svaku godinu stoga ne mogu biti analizirani i uspoređivani s podacima ukupnog terorizma.

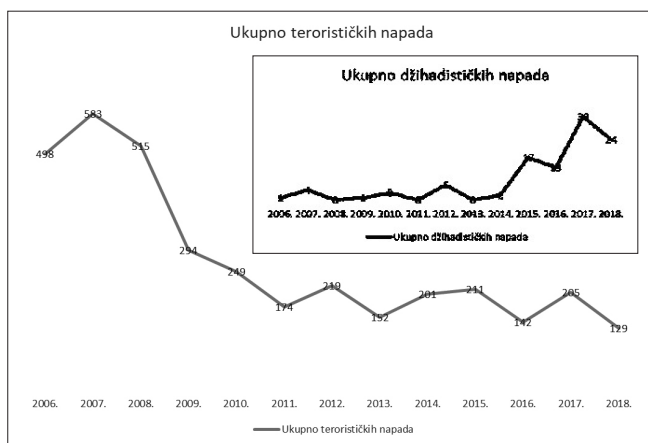
Tablica 4. Prosjek, minimum i maksimum džihadističkog terorizma s obzirom na razdoblje prije i razdoblje nakon 2015. godine

		Prosjek	Minimum	Maksimum
Napadi	do 2015.	2	0	6
	nakon 2015.	22	13	33
Broj država u kojima su se napadi dogodili	do 2015.	1	0	3
	nakon 2015.	5	2	8
Žrtve (poginuli/ozlijeđeni)	do 2015.	1/0	0/0	8/N
	nakon 2015.	90/372	13/46	150/250
Uhićenja	do 2015.	203	110	395
	nakon 2015.	655	511	718
Broj država u kojima su se dogodila uhićenja	do 2015.	11	8	14
	nakon 2015.	16	13	18
Suđeno osobama	do 2015.	N	N	N
	nakon 2015.	N	N	N
Postotak osuđenih	do 2015.	N	N	N
	nakon 2015.	91%	89%	94%
Prosječna kazna u godinama	do 2015.	N	N	N
	nakon 2015.	N	N	N

*N – broj nije poznat iz izvješća

(Izvor: European Union Terrorism Situation and Trend Report 2007. – 2019.)

Već je na prvi pogled iz tablice 4 vidljivo da su razlike između dva promatrana razdoblja iznimno velike. Broj napada u razdoblju nakon 2015. godine 11 puta je veći nego u razdoblju prije migrantskog vala. Prosječno su se do 2015. godine napadi događali u jednoj europskoj državi, dok se nakon 2015. napadi prosječno događaju u pet država. Kada se promatra podatak o žrtvama džihadističkih napada može se primijetiti ogromna razlika. Kada govorimo o uhićenjima, u razdoblju nakon 2015. godine zabilježeno je 3 puta više (655) uhićenih nego u razdoblju do 2015. godine (203). Broj država koje su sudjelovale u uhićenjima također je veći u razdoblju nakon 2015. godine, ali ne u tolikoj mjeri kao u ranije prikazanim podacima. Podaci o osobama kojima je suđeno za džihadistički terorizam, postotku osuđenih i prosječnoj zatvorskoj kazni, iz EUROPOL – ovih izvješća nisu dostupni za svaku godinu, stoga ne mogu biti analizirani.

Grafikon 1. Udio džihadističkog terorizma u ukupnom terorizmu

Iz grafikona 1 vidljivi su trendovi u kretanju ukupnog terorizma i džihadističkog terorizma na prostoru Europe. Dok se bilježi pad ukupnog broja terorističkih napada, broj džihadističkih napada u porastu je. Godine 2006. džihadistički napadi činili su 0.2 % svih napada, odnosno može se reći da je svaki 500. napad bio povezan s radikalnim islamizmom. Godine 2018. džihadistički napadi činili su 18.6 % ukupnog terorizma, odnosno svaki šesti napad bilježi se kao džihadistički napad. Takav podatak ukazuje na veliki utjecaj džihadističkih napada na opću sigurnost država, ali i na sigurnost njezinih stanovnika. Džihadistički terorizam ovime postaje najvažnije globalno sigurnosno pitanje pa je samim time značaj istraživanja ove pojave još veći.

6. TRENDOVI DŽIHADISTIČKIH NAPADA

U ovome će poglavlju biti analizirano nekoliko specifičnih karakteristika džihadističkih napada tijekom godina.

U 2006. dogodio se jedan neuspjeli napad u Njemačkoj. Postavljene su dvije ručno izrađene bombe, svaka na jedan vlak. Za taj su akt terorizma kažnjene dvije osobe libanonskog podrijetla. One su prošle proces radikalizacije, a prvotni im je plan bio napad tijekom FIFA-inog svjetskog prvenstva, kojeg su promijenile zbog velikih mjera sigurnosti poduzetih za to vrijeme.

Četiri napada bilježe se 2007. godine, po jedan u Njemačkoj i Danskoj te dva u Ujedinjenom Kraljevstvu. Sva četiri napada ostala su na pokušajima. U jednom pokušaju, ručno izrađene bombe postavljene su u dva automobila u centru Londona. Bombe su trebale eksplodirati za radnog vremena obližnjeg noćnog kluba. Dan kasnije dvojica počinitelja dovezla su gorući automobil na terminal zračne luke nadajući se da će se eksplozivna naprava postavljena u njemu aktivirati. Jedan je počinitelj umro od zadobivenih opekline te su uhićena još trojica osumnjičena za oba napada. U Njemačkoj su uhićena

trojica osumnjičenih za planiranje terorističkog napada dok su izrađivali eksplozivne naprave. Dvojica su njemačke nacionalnosti, a jedan turske. Jedan od počinitelja prošao je pakistansku obuku za izradu specijalnih eksplozivnih naprava. Mete napada su, pretpostavlja se, bile američke vojne baze u Njemačkoj. Osam ljudi uhićeno je za pokušaj napada u Danskoj. Svi oni koji su uhićeni danski su državljani, ali su pakistanskog i afganistanskog podrijetla. Jedan od njih prošao je trening u Pakistanu.

Kao što je već prije spomenuto, 2008. se nije dogodio ni jedan napad, a onaj 2009. dogodio se u Italiji. Talijan libanonskog podrijetla pokušao je ući u vojnu bazu prateći konvoj vozila. Kada ga je je stražar pokušao zaustaviti, on je aktivirao eksplozivnu napravu koju je nosio sa sobom. Zadobio je nekoliko jačih opekлина, a stražar je lakše ozlijeđen. Kasnije su uhićene još dvije osobe za koje se sumnjalo da su povezane s proizvodnjom naprave.

U 2010. dogodila su se tri napada; dva u Danskoj te jedan u Švedskoj. U prvome je danskom slučaju počinitelj podrijetlom iz Somalije pokušao ubiti danskog karikaturista nakon njegovih karikatura proroka Muhameda. Drugi danski slučaj odnosi se na pokušaj ubojstva novinara koji je također povezan s karikaturama proroka Muhameda. Rus čečenskog podrijetla aktivirao je eksplozivnu napravu u blizini novinarova ureda. Nitko u ovome napadu nije ozlijeđen. Napad u Švedskoj sastojao se od dviju zasebnih eksplozija u centru Stockholma koje su se dogodile u razmaku od 10 minuta. U prvom je napadu eksplozivna pošiljka eksplodirala u automobilu u kojem nije bilo nikoga. U drugome napadu, nekoliko ulica dalje, jedina žrtva bio je bombaš samoubojica.

Godine 2011. nije bilo ni jednog terorističkog napada povezanog s ekstremnim islamizmom, a 2012. prijavljeno je šest napada, od kojih dva u Belgiji te četiri u Francuskoj. Prva tri napada u Francuskoj odvila su se u razmaku od osam dana u kojima je poginulo sedam osoba. Francuski državljanin alžirskog podrijetla, koji je prošao trening terorizma u Afganistanu i Pakistanu, za napad je rabio vatreno oružje. Mete napada bili su mu francuski vojnici te osoblje i učenici jedne židovske škole. Ubijen je u policijskoj potjeri. Židovska populacija bila je meta i četvrtog džihadističkog napada u Francuskoj koji se dogodio pola godine kasnije. Grupa počinitelja, svi rođeni Francuzi, prošla je terorističku obuku putem interneta. Za napad je korištena eksplozivna naprava industrijske proizvodnje. U oba slučaja u Belgiji meta je bila ista osoba, šijitski imam u Bruxellesu. On je ubijen u podmetnutom požaru na svojem imanju. Motiv je za napad sirijski konflikt između dvaju ogranaka islama.

Ni jedan džihadistički napad nije se dogodio 2013. godine, dok 2014. bilježimo dva takva napada; jedan u Belgiji, drugi u Francuskoj. Napad u Belgiji prvi je koji je počinio izbjeglica s područja Sirije. Francuski državljanin alžirskog podrijetla godinu je dana boravio u Siriji. Ušao je u židovski muzej u Bruxellesu i usmrtio četiri osobe koristeći dvije vrste vatrenog oružja. Uhićen je tjedan dana kasnije u autobusu na putu prema Amsterdamu. U napadu u Francuskoj počinitelj je ušao u policijsku postaju i nožem ozlijedio nekoliko policijskih službenika nakon čega je ubijen.

Karakteristično za sve napade počinjene u razdoblju do 2015. godine jest:

- da su napadi usmjereni na konkretne ciljeve u kojima počinitelji vide neprijatelje svoje ideologije (vojni objekti/vojnici, pripadnici židovske zajednice, novinari, šijitski imam, policijski službenici),
- da su napadači državljani države u kojoj počinjavaju napad, ali su podrijetlom iz neke od država s područja Islamske države ili s područja država u kojima dio stanovništva podupire njezino postojanje,
- da su napadači prolazili neku vrstu terorističke obuke,
- da kao sredstvo počinjenja u napadima dominiraju improvizirane eksplozivne naprave.

Godine 2015. zabilježen je veliki porast u broju džihadističkih napada. Dva napada zbila su se u Danskoj, a njih čak 15 u Francuskoj. Možda i najpoznatiji džihadistički napad, koji je u Europi probudio svijest o opasnosti novog vala terorizma, dogodio se početkom godine na djelatnike francuskog satiričnog časopisa *Charlie Hebdo*. Dva počinitelja bila su braća, Francuzi alžirskog podrijetla. Vatrenim oružjem usmrtili su 12 osoba. Jedan od njih prošao je obuku u Jemenu. Drugi napad počinio je počinitelj nekoliko dana kasnije, tvrdeći da nastavlja ono što su braća započela. Ubio je petero ljudi, također vatrenim oružjem. U studenome je grupa napadača isplanirala sinkronizirani napad na tri lokacije u Parizu, ciljajući na veliki broj žrtava. Kao lokacije izabrali su stadion, kazalište i restoran. Ubijeno je ukupno 130 ljudi, najviše njih (89) u *Bataclan Theatreu*. Napadači su francuski državljani, alžirskog podrijetla, a rabili su vatreno oružje i samoubilačke prsluke. Ostali napadi u Francuskoj bili su ili neuspjeli ili manjeg obima, bez žrtava. Oba napada u Danskoj počinio je isti napadač. U jednome je žrtva bio filmski režiser, a u drugome stražar koji se nalazio u blizini sinagoge.

U 2016. godini zabilježeno je 13 napada (10 uspjelih, 3 u pokušaju); četiri u Belgiji, četiri u Njemačkoj i pet u Francuskoj. Napad u Nici najvećeg je razmjera te godine. Tunižanin se kamionom zabio u okupljeno mnoštvo koje je promatralo prigodni vatromet. Ubijeno je 85 ljudi. Napadač je upotrijebio i vatreno oružje po dolasku policije. Napad u Berlinu u Njemačkoj bio je inspiriran prethodnim u Nici. Napadač se kamionom zaletio u okupljene na božićnome sajmu, pritom usmrivši 12 osoba. Napadi u Belgiji bili su međusobno povezani i isplanirani. Izvela ga je grupa terorista noseći samoubilačke prsluke, a detonacije su počinili na mjestima na kojima se u tom trenutku nalazilo mnoštvo ljudi (briselski aerodrom, metro, vlak). U tim su napadima život izgubile 32 osobe. Ostalih nekoliko napada bilo je manjeg razmjera s jednom ili ni jednom poginulom žrtvom.

Najveći broj napada dogodio se 2017. godine, njih 33, od kojih je 10 dovršeno, dok su ostali u pokušaju ili su spriječeni. Te godine najviše napada bilježi Ujedinjeno Kraljevstvo gdje je i poginuo najveći broj osoba (35). Španjolska bilježi 16 poginulih, Švedska 5, Francuska 3, Finska 2 te Njemačka 1 poginulog. Napadač u Londonu pregazio je osobnim automobilom 5 osoba. Slično je poginulo i 5 osoba u Švedskoj kada se u njih počinitelj zaletio kamionom. Bombaš samoubojica usmrtio je 22 osobe u koncertnoj dvorani u Manchesteru. Još su dva

napada počinjena transportnim vozilima gdje su život izgubile 22 osobe; jedan u Londonu, drugi u Barceloni.

U 2018. zabilježeno je 24 napada, 7 dovršenih i 1 neuspjeli, a 16 ih je spriječeno. Marokanski počinitelj napao je civile na nekoliko mjesta u gradu Carcassonne u Francuskoj, gdje je vatrenim oružjem i nožem usmrtio četiri osobe. Pet je osoba poginulo u napadu Francuza alžirskog podrijetla, koji je vatrenim oružjem i nožem napao okupljene na božićnom sajmu u Strasbourgu.

Džihadistički teroristički napadi u Europi od 2015. godine imaju sljedeće karakteristike:

- napadi na javnim prostorima i mjestima okupljanja velikog broja građana – meke mete;
- napadi koji slijede tri obrasca: nasumično ubijanje, usmjereni su prema zapadnjačkom stilu života, napadaju simbole vlasti;
- novi pojavni oblici počinjenja napada (napadi teškim vozilima);
- dominantno korištenje nisko-tehnoloških metodologija počinjenja;
- napade su počinili uglavnom *home-grown* teroristi, radikalizirani u svojim državama boravka;
- usmjerenost prema obilježjima drugih religija;
- radije se napadaju građani nego druge mete što izaziva emocionalne reakcije ukupne javnosti – izazivanje opće nesigurnosti građana,
- izazivanje općeg straha – paraliziranje normalnog života građana.

Na temelju provedene analize može se zaključiti da 2015. godina, godina migrantskog vala, predstavlja točku prekretnice u pojavnosti džihadističkog terorizma na prostoru Europske unije. Međutim, ne može se tvrditi da je ekspanzija džihadističkog terorizma posljedica migrantskog vala. Naime, s obzirom na strukturu počinitelja koji su najvećim dijelom osobe rođene u Europskoj uniji ili duže razdoblje žive na prostoru Europske unije i nisu bili sudionici migrantskog vala, ne može se migrantski val dovesti u izravnu uzročno-posljedičnu vezu s novom pojavnošću terorizma u Europi. Realno je pretpostaviti da i migrantski val i novi val terorizma u Europi u osnovi imaju istu genuzu, vjerojatno raspad Islamske države, no to nije bilo predmet analize u ovome radu.

7. ZAKLJUČAK

Terorizam, iako pojam bez jednoznačne definicije, sve više postaje jedna od glavnih sigurnosnih prijetnji na području Europske unije. Svako istraživanje pridonosi boljem razumijevanju tog fenomena, otkrivajući najvažnije odrednice pojedinih vrsta terorizma što u konačnici može dovesti do boljih preventivskih programa. Kada govorimo o terorizmu, džihadistički terorizam današnjem je društvu najveća prijetnja. Iako je ukupan broj terorističkih napada u opadanju, sve je veći broj džihadističkih napada i žrtava koje stradavaju u tim napadima. Razdoblje nakon 2015. godine može se označiti kao novo razdoblje u džihadističkom terorizmu. Migrantska kretanja koja su obilježila ovo razdoblje,

dolaze kao prikladna situacija za povratak islamskih boraca i onih koji su bili na obuci u Islamskoj državi. Omogućeno im je da se rašire po državama Europe i pokušaju nasilno nametnuti svoja uvjerenja. Stoga države Europske unije imaju zadaću i dalje ulagati velike napore u prevenciji džihadističkog terorizma.

Ekspanzija džihadističkog terorizma nakon 2015. godine izazvala je bitan zaokret u Europskoj sigurnosnoj politici. Najbolji primjer toga jest obraćanje predsjednika Europske komisije g. Jeana - Claudea Junckera, o stanju Unije - 13. rujna 2017. godine, kojom je prigodom najavio Akcijski plan za potporu zaštiti javnih prostora i financijska sredstva od 100 mil. eura za potporu gradovima koji ulažu u sigurnosna rješenja kako bi se spriječio val terorizma s kojim je Europa suočena. (Europska komisija; priopćenje za tisak, 13. rujna 2017.)

Ono što Europska komisija očekuje od država članica jest (Europska komisija, 2017):

- poboljšanje prostornog uređenja, urbanog planiranja i razvoja sigurnosti kroz dizajn, poboljšanje otpornosti zgrada i infrastrukture;
- standardizacija procesa i tehničkih zahtjeva za povećanje urbane sigurnosti;
- osnaživanje i izgradnja kapaciteta lokalnih zajednica, uključujući povećanu svijest o rizicima te izgradnju društvene otpornosti;
- interoperabilnost – međusektorska sposobnost za sigurnosne prijetnje javnim prostorima, uključujući bolju koordinaciju u mjerama prvog zahvata;
- procjena individualnih potreba i podrška integraciji marginaliziranih ljudi s ciljem sprječavanja polarizacije koja bi mogla dovesti do kriminalizacije i radikalizacije;
- prikupljanje podataka o neprijavljenom kriminalu;
- *cybersecurity*.

Što će se događati u nadolazećim godinama, pitanje je za buduća istraživanja. Nalazimo se u fazi povratka terorističkih boraca s područja Islamske države u njihove matične domovine. Njih očekuju kazneni postupci i zatvorske kazne što predstavlja dodatan rizik jer je otprije vidljiva prisutnost radikalizacije u zatvoru. To znači da bi upravo osuđeni strani borci mogli dodatno kontaminirati zatvorsko okruženje. Stoga zatvorski sustav potencijalno postaje prostor širenja radikalizacije, što za europske države predstavlja novi izazov.

LITERATURA

1. Bakker, E. (2006). *Jihadi terrorists in Europe: their characteristics and the circumstances in which they joined the jihad: an exploratory study*. The Hague: Netherlands Institute of International Relations Clingendael.
2. Baričević, V. (2015). Izbjeglička i migracijska pitanja kao izvor trajne krize Europske unije: neuspjeh europskih politika azila i migracija. *Političke analize*, 6(23), 3-14.
3. Beutin, R., Canoy, M., Horvath, A., Hubert, A., Lerais, F., Smith, P., Sochacki, M. (2006). *Migration and public perception*. European Commission: Bureau of European Policy Advisers (BEPA).

4. Bilandžić, M. (2008). Islamske oružane organizacije i islamizam na primjeru Bliskog istoka. *Revija za sociologiju*, 39(4), 307-330.
5. Bilandžić, M. (2011). Terorizam u teorijama i teorijskim perspektivama. *Društvena istraživanja*, 20(3), 837-859.
6. Cvjetković, B. (2002). *Terorizam - sredstva i posljedice*. Split: Laus.
7. Europol, (2007). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2007, The Hague: Corporate Communications.
8. Europol, (2008). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2008, The Hague: Corporate Communications.
9. Europol, (2009). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2009, The Hague: Corporate Communications.
10. Europol, (2010). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2010, The Hague: Corporate Communications.
11. Europol, (2011). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2011, The Hague: Corporate Communications.
12. Europol, (2012). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2012, The Hague: Corporate Communications.
13. Europol, (2013). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2013, The Hague: Corporate Communications.
14. Europol, (2014). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2014, The Hague: Corporate Communications.
15. Europol, (2015). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2015, The Hague: Corporate Communications.
16. Europol, (2016). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2016, The Hague: Corporate Communications.
17. Europol, (2017). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2017, The Hague: Corporate Communications.
18. Europol, (2018). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2018, The Hague: Corporate Communications.
19. Europol, (2019). European Union Terrorism Situation and Trend Report 2019, The Hague: Corporate Communications.
20. Europska komisija. (2017). Sigurnosna unija: Komisija predstavlja nove mjere za bolju zaštitu građana EU-a, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_17_3947. Pristupljeno 20. siječnja 2020.
21. Europska komisija (2017). Stanje u Uniji: godišnji govor predsjednika Europske komisije Jeana-Claudea Junckera, https://ec.europa.eu/commission/priorities/state-union-speeches/state-union-2017_hr. Pristupljeno 20. siječnja 2020.

22. Eurostat statistic, (2020). Third country nationals found to be illegally present - annual data (rounded), http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_eipre&lang=en. Pristupljeno 20. siječnja 2020.
23. Harmon, C. C. (2002). *Terorizam danas*. Zagreb: Golden marketing.
24. Khosrokhavar, F. (2017). *Radikalizacija*. Zagreb: TIM press d.o.o.
25. Matić, D., Bilandžić, M. (2010). Politički islam i mogućnosti demokratizacije arapskog svijeta: slučaj Egipta. *Polemos*, 13(2), 33-57.
26. Mikac, R., Dragović, F. (2017). Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed. *Forum za sigurnosne studije*, 1(1), 130-152.
27. Schmid, A. P. (2011). *The Definition of Terrorism*. U: P. A. Schmid (Ur.) *The Routledge Handbook of Terrorism Research* (str. 39-98). London/New York: Routledge.
28. Security Council (2004). *Resolution 1566*. United Nations.
29. Šelo Šabić, S. (2017). The Impact of the Refugee Crisis in the Balkans: A Drift Towards Security. *Journal of Regional Security*, 12(1), 51-74.
30. Šelo Šabić, S., Borić, S. (2016). *At the Gate of Europe: A Report on Refugees on the Western Balkan Route*. Dialog Südosteuropa: Friedrich Ebert Stiftung.
31. Vurnek, D., Bengez, A., Perkov, M. (2017). Sigurnosni aspekti migracija. *Acta Economica Et Turistica*, 4(2), 121-214.

JIHADIST TERRORISM IN EUROPE IN PERIOD BEFORE AND AFTER THE GREAT MIGRATION OF 2015

Abstract

Modern world is faced with numerous safety challenges and with safety risks. Processes of globalization, in which we live today, are more complicated and they are happening faster than ever before. Fast growth of technology and communication puts the general population at various safety risks. One of the biggest safety risks is terrorism, which is not a new form, but it represents, considering its consequences, one of the main threats to the countries and to the individuals. The Great Migration of 2015 raised the question on how it effects the development of terrorism, above all, of the jihadist terrorism. The goal of this paper is to research the jihadist terrorism in the period before and after the Great Migration, to determine modus operandi, the profile of the perpetrator, who or what are the targets of the attack and finally, are there differences between this and other forms of terrorism. This paper is based on EUROPOL's annual reports from 2007 ending

with year 2018 as „Terrorism situation and trend report“. When we talk about terrorism, it is important to mention the process of radicalization, which marks the individual or the group which accepts the violent way of functioning directly connected to extremist ideology of political, social and religious content. That kind of radicalization is found in jihadist activity, which uses terrorism for realization of its own ideas. The Great Migration is set as the expansion point of the jihadist terrorist attacks, the number of victims and some other indicators. Most of the attacks connected to Radical Islam follow specific forms of behaviour, which are typical for this form of terrorism.

Keywords: safety, terrorism, jihad, radicalization, The Great Migration.